

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved:11.05.2019

Kabul / Accepted: 19.08.2019

Araştırma Makalesi / Research Article

TEZER ÖZLÜ’DE MELANKOLİ

Sefa Çelikörs*

Öz

Melankoli, başta tıp olmakla beraber, psikoloji alanında da üzerinde çalışmalar yapılan ve tartışılan bir konudur. “Karamsar” ve “kötü” ruh hali olarak nitelendirilen bu kavram, edebiyatta da kendine önemli bir yer bulmuştur. 1943-1986 yılları arasında yaşayan Tezer Özlü, melankolik ruh hâlini eserlerinin geneline (roman, hikâye, deneme, mektup vb.) yansıtan bir yazar olarak bilinir. Özlü, kısa yaşamında “dostlarım” olarak nitelendirdiği bazı arkadaşlarıyla mektuplaşmalarda bulunur. Bu kişilerden birisi, yazar Ferit Edgü’dür. “Her Şeyin Sonundayım” adıyla kitaplaşan bu yazışmalar, Tezer Özlü’nün melankolik ruh halini en iyi yansıtan metinlerinden birisidir. Bu çalışmada genel olarak “Her Şeyin Sonundayım” adındaki mektuplaşmalardan yola çıkılmış, daha sonra da Tezer Özlü’den Leylâ Erbil’e Mektuplar, Yaşamın Ucuna Yolculuk ve Kalanlar adlı eserlerden hareketle Tezer Özlü’nün melankolik ruh halinin yansımaları, adı geçen eserlerden örnekler aktarılarak irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Melankoli, Tezer Özlü, Mektup.

* Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Mezunu, sefacelikors@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-5497-9646

MELANCHOLIA IN TEZER ÖZLÜ

Abstract

Although melancholy is primarily medicine, it is a subject that has been studied and discussed in fields such as psychology. This concept, which is described as “pessimistic” and “bad” mood, found an important place in literature as well. Tezer Özlü, who lived between 1943-1986, is known as a writer who reflects the melancholic mood in his works (novels, stories, essays, letters, etc.). In his short life, Özlü make correspondence with some of his friends whom he describes as “myfriends”. One of them is writer Ferit Edgü. This correspondence, kitap “Her Şeyin Sonundayım” is one of Tezer Özlü'sbest texts reflecting the melancholicmood. In this study, in general, mektup “Her Şeyin Sonundayım” mektup is based on the correspondence, thenTezer Özlü'den Leylâ Erbil'e Mektuplar, Yaşamın Ucuna Yolculuk ve Kalanlar the reflections of the melancholic mood of Tezer Özlü and the examples from the mentioned works are examined.

Keywords: *Melancholia, Tezer Özlü, letter.*

Giriş

“Aşk acısı çekmedim hiç, çünkü dünyanın verdiği acı her zaman güçlüydü.” Tezer Özlü/Kalanlar

Melankoli; yoğun bunalımın yarattığı, bireyin zamanla kendine, ait olduğu topluma ve mekânlara karşı hissettiği yabancılaşma duygusudur. Tarihçesi milattan önceye kadar uzanan bu kavramın ilk olarak tıp alanında kullanıldığı tahmin edilir. Yunan felsefesinden de birçok filozof, melankoli üzerine yoğunlaşarak düşüncelerini ifade etmiş ve bu kavramın etkileri üzerinde durmuşlardır. Melankolinin bir diğer adı, karamsar anlamına gelen, kara duygudur. Türk Dil Kurumunda “kara sevda, hüznün” şeklinde tanımlanır. (Türkçe Sözlük, 2005: 1364)

Melankoli, bazı dillerde ise şu şekilde ifade edilir: Almancada melancholie, Fransızcada mélancolie; İngilizcede melancholia, Yunancada melankholia “kara safra” anlamına gelir. (Türkçe Sözlük, 2005: 1364) Kara safranın sebep olduğu bir hastalık olan melankoli (mâlihülyâ) doğuştan veya sonradan da olabilen zihinsel rahatsızlıklardan birisidir. Özellikle bazı bireyler, melankoliye eğilimli mizaca sahiptir. Bu duyguya müptela olunmasının bir başka sebebi de aşırı düşünme faaliyeti olarak ifade edilir. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/tip>) Ayrıca önemli yazar ve filozoflardan İbn-i Sinâ'nın karasevda (melankoli) olan Büveyhî hükümdarı Mecdüdevle'nin tedavisi ile meşgul olduğu kaynaklarda belirtilir. (Kardeşler, 2014: 150) Karanlık, geçmişten günümüze genel anlam itibarıyla “kötü” ve “karamsar” olanı simgeler. Bu duyguyu yaşayan melankolik bireyler toplumdan ve içinde buldukları mekânlardan sürekli kaçma eğilimindedir. Bu tür kişiler gidilebilecek en uzak yerlerin düşleriyle yaşayıp iç dünyalarının hazırladığı kaçış planlarına ruhen uymaya çalışırlar: “Melankolik mizaçlı kişiler, iç dünyalarında sürekli bir şeylerin muhasebesini yaparlar. Zaman zaman çocukluklarına dönerek geçmişleri ile hesaplaşırlar. Kaybedilen değerler, yitirmişlik duygusu kişilerde bezginlik, bıkkınlık, çaresizlik, umutsuzluk ve çözümsüzlük hâlini doğurur.” (Uslu, 2017: 354)

Melankoli; geçmişten günümüze kadar başta tıp olmakla beraber, psikoloji ve edebiyat gibi alanlarda üzerinde çalışmalar yapılan ve tartışılan bir konudur. Karamsarlığın ve kederin ön plana çıktığı bu ruh halinde kişi ya

da kişiler sürekli olarak “ıstırap” ve “anlaşılamama” duygusuna kapılır. Bireyi intihara kadar sürükleyen bu buhranlı hâl, tarih boyunca irdelenen bir kavramdır. Melankoli duygusu“...bireyin fizyolojisini tehlikeli boyutlarda bozma kuvvetine sahip, psikolojisini yok etme seviyelerine kadar getirebilecek düzeyde gücü olan, genellikle de sonunda intihar ipini boğaza geçirtecek, revolveri şakağa dayatacak, zehri sineye çektirecek kadar intihara meyillidir.”(Karakuş, 2009: 51-52) Melankoli, kişilerde depresif bir hal alarak zamanla ruhsalbir rahatsızlığa dönüşür.

Türk Edebiyatında Tanzimat dönemi ile başlayan“medeniyet krizi”dönemin birçok aydınında buhrana yol açmış ve kötü sonuçlara sebep olmuştur. Arayışlar, yenilikler ve krizler Sadullah Paşa’yla(1838-1891) Beşir Fuat (1852-1887) gibi aydın isimleri intihara sürüklemiştir. Sadullah Paşa’nın, çeşitli söylentiler olsa da Viyana elçisiyken bir ruh hastalığı sonunda (Banarlı, 2001: 996) elçiliğin banyosunda hava gazını açarak intihar ettiği bilinir. (Işık, 2002: 803) 1880’den sonra Türk edebiyatında romantizmin yanı sıra pozitivist, realist ve materyalist fikirlerin belirlemeye başladığı dönemde bu fikirlerin en tanınmış temsilcilerinden biri olan Beşir Fuat’ın da (Akyüz, 1995: 30) 35 yaşındayken bilek damarlarını keserek hayatına son verdiği kayıtlara geçmiştir. (Işık, 2002: 198) Her ne kadar özel yaşamlarının bu duruma etkisi olsa da, dönemin yaşattığı buhranın da kötü sonuçlar doğurduğu açıktır. Tanzimat edebiyatından sonra gelen Servet-i Fünûn dönemi sanatçılarının da sürekli toplumdan kaçma, kendi iç dünyalarına yönelme ve başka ülkelere gitme hayalleri vardır. Çünkü içinde buldukları toplumdan memnun değillerdir. Bu yüzden eserlerinde genellikle karamsarlık ve hüznün hâkimdir. Dönemin önemli şairlerinden Tefik Fikret, şiirlerinde duygularını melankoli havasında yansıtır. Fecr-i Âti’nin bilinen önemli şairlerinden Ahmet Haşim’in O Belde’inde de hayali bir beldeye sığınma, kaçma arzusunda olduğu görülür. Kaçış psikolojisini en iyi yansıtan şiirlerden olan bu metinde şairin iç dünyasında hep gitmek istediği mavi gölgeli, nehir ile çevrili hayali kıtada yer alan bir belde vardır. Fakat şiirin sonunda şairin bu hayaline erişemediğini, içinde bulunduğu mekâna ebediyen mahkûm olduğu gözlemlenir: “Ve mâî gölgeli bir beldeden cüdâ kalarak /Bu nefy ü hicremüebbed bu yerde mahkûmuz”(Fuat, 1999: 74-75 vd.)

Melankoli duygusuna ilk değinenlerden birisi de psikanalizimin kurucusu olan Sigmund Freud’dur. Freud, Yas ve Melankoli adlı makalesinde ilk olarak melankoli ve yas arasında bir fark olmadığından bahseder:

“Melankoli ile yas arasındaki korelasyon iki koşula ilişkin genel resim tarafından doğrulanıyormuş gibi görünmektedir. Daha da ötesi, çevresel etkilere bağlı uyarıcı nedenler, bunları ayırt edebildiğimiz sürece, her iki koşul için de aynıdır. Yas, sistemli olarak, sevilen bir kişinin kaybına ya da bir kimsenin yerini alan bir soyutlamanın –birinin ülkesi, özgürlüğü, bir ideali vs.– kaybına verilen bir tepkidir. Fakat kimi insanlarda aynı etkiler yas yerine melankoliye neden olur ve sonuç olarak da bunların patolojik eğilimli olduklarından kuşkulunuz. Ayrıca eklemekte fayda var ki yası, hayata karşı normal tutumlardan kasvetli kopuşlar içerse de asla patolojik bir durum sayacağımız ve tedaviye yönlendireceğimiz bir şey olarak düşünmüyoruz. Belirli bir zaman geçtikten sonra aşıldığı fikrine güveniyor ve yasa yönelik her türlü müdahaleyi manasız ve hatta zararlı buluyoruz.” (<http://ayrintidergi.com.tr/yas-ve-melankoli/>)

Melankoli ve yas arasında bazı farklar da vardır. Örneğin melankolide benlik değeri fazlasıyla azalırken birey büyük ölçüde güçsüzleşir; yas tutan insana göre ise dünya koca bir boşluktur. Bir bakıma melankolide ben’in kendisi değersiz ve aşağılık olarak algılanır.

“Melankolinin ayırt edici ruhsal nitelikleri, derinlere kök salmış ıstıraplı bir keder, dış dünyaya yönelik ilginin kesintiye uğraması, sevme kapasitesindeki bir azalma, etkinliğin neredeyse bütüncül bir biçimde ketlenmesi ve özsaygı duygularının, ifadesini kendini suçlama ve kendini aşırı eleştirme biçiminde bulduğu ve kuruntu düzeyinde bir cezalandırılma beklentisi olarak neticelandığı bir şekilde azalmasıdır.” (<http://ayrintidergi.com.tr/yas-ve-melankoli/>)

Bu buhranlı hal sonucunda birey, yalnızlığı tercih eder. Melankoli, aslında psikolojik bir rahatsızlıktır. İnsanları bu duyguya iten başlıca sebeplerden birisi kendisine ve ait olduğu topluma karşı hissettiği yabancılaşmadır. Georg Lukacs yabancılaşmayı “...toplumsal sözleşme aracılığıyla toplumda ortaya çıkan özgürlük kaybı” olarak görür. (Osmanoğlu, 2016: 82) İnsanı bu duruma yönlendiren şeyler arasında otorite (baskı) ve toplum (ötekileştirme) yer alır. Özellikle bireylerin kendilerine en yakın olan ben’lerinin en uzak kişilere dönüşmesi, yabancılaşmaya sebep olur.

Melankoli de bu yabancılaşmada rol oynayan en büyük etkenlerdendir.

Türk edebiyatının yetkin kalemlerinden birisi olan Tezer Özlü (1943-1986), erken yaşta hayata veda etmesine rağmen, geride bıraktığı eserleriyle düşündüren bir kalemdir. Özellikle roman, deneme, hikâye ve mektup türünde yazdığı eserler oldukça dikkat çekicidir. Sanatkâr: "... iç dünyasındaki dipsiz kuyulara "Yaşamın Ucuna Yolculuk" yaparak ilerler. Yazarın bu yolculuğunda kendini savunma biçimi edebiyattır. Bu yüzden "Yeryüzüne Dayanabilmek İçin" edebiyatı seçer..."(Çelikörs, 2019: 10)Özlü'nün bu edebiyat yolculuğu, yaşadığı müddetçe devam eder. Yazar, "...bir taraftan ölüm düşüncesiyle iç içe yaşarken bir taraftan da yaşama tutkusunu içinde taşır."(Çelikörs, 2019: 10) Leylâ Erbil, Özlü'nün kendisine yazdığı mektuplardan oluşan eserinde yazar hakkında şöyle söylemektedir: "Onun sevgi dünyasında kurumların, kuralların, uygarlık sınırlamalarının kaldırılmış olduğunu görürüz. O, neredeyse hatır için bizden biri gibi yaşardı. Mümkün olsa dünyanın bütün erkekleriyle evlenip onları mutlu etmeye çalışacak, bütün insanları yaşlı, genç, çocuk, sakat, hastaları bağrına basıp emzirecekti." (Özlü-Erbil, 2016:18) Tezer Özlü bununla birlikte, özgürlüğüne düşkün, başkaldıran bir kadındır. Yaşadığı toplumda belirli kalıpların içine girmeyi reddederek dayatma yoluyla gösterilen birtakım kuralları yıkmak istemiştir. Hilmi Yavuz, Tezer Özlü hakkında şöyle söyler: "Tezer, benim tanıdığım ilk kadın başkaldırıdır. Türkiye'de daha feminizmin sözü bile edilmezken ve bir Victoria ahlakının neredeyse okuryazarları bile kuşattığı 1950'li yılların sonunda, kadın cinselliğiyle tanımlayan bir çevreye başkaldırıp üstüne üstüne giden odur." (Yavuz, 2015: 26)Tezer Özlü, yaşamı boyunca özgürlüğünün savaşını verir. Bir eserinde şöyle bir sitemde bulunur:

"Yaşamım boyunca içimi kemirttiniz. Evlerinizle. Okullarınızla. İş yerlerinizle. Özel ya da resmi kuruluşlarınızla içimi kemirttiniz. Ölmek istedim, dirilttiniz. Yazı yazmak istedim, aç kalırsın, dediniz. Aç kalmayı denedim, serum verdiniz. Delirdim, kafama elektrik verdiniz. Hiç aile olmayacak insanla bir araya geldim, gene aile olduk. Ben bütün bunların dışındayım. Şimdi tek konuğu olduğum bu otelden ayrılırken, hangi otobüs ya da tren istasyonuna, hangi havaalanı ya da hangi limana doğru gideceğimi bilmediğim bu sabahta, iyi, başarılı, düzenli bir insandan başka her şey olduğumu duyuyorum." (Özlü, 2016: 58)

Tezer Özlü yaşadığı toplumda dayatmalara karşı her zaman başkaldıran, özgür bir kadındır. Onun eserlerinde genel olarak elem duygusunun fazlaca olduğu gözlemlenir. Ferit Edgü'yle yazıştıkları Her Şeyin Sonundayım adlı mektuplaşmalarında şu sözler oldukça dikkat çekicidir:

“...Sonra babamla telefonda konuştum, beyaz kefen içinde toprağa bırakılmış cesediyle... “Burada çürüyorum” dedi. Bir bardak kırdım, sokağa çıktım. Garip punklar, kafası kazılı kadınlar, siyah motosikletler... Tatsız bir toplulukla karşılaştım... Bir tımarhane bahçesi gibi bile değil.”(Özlü-Edgü, 2016: 63) Tezer Özlü'nün Ferit Edgü'ye yazdığı mektubunda geçen bu sözler onun karanlık duygularının bir yansımasıdır. Özlü, gittiği her mekânda yer alan görüntüleri içinde yaşadığı melankoliyle harmanlayarak düşünür. Bu yüzden huzursuz bir ses vardır dilinde:“Tezer Özlü tanıklıklarını yazıya dökmüştür. Dolayısıyla her ne kadar iç dünyayı kaleme almış olsa da, toplumla bağını koruyan metinler yazmıştır.” (Büyükgöze, 2010: 61) Özlü'nün topluma karşı hissettiklerini yine onun metinlerinden yola çıkarak görebiliriz. Yeryüzüne dayanabilmenin en kutsal yolunun edebiyat olduğunu söyleyen Özlü, toplumun da edebiyatın bir parçası olduğu kanısındadır. O, iç dünyasında yaşadığı savaşı bir bakıma toplum üzerinden aktarmaya çalışır.

Yazarın ölümünden sonra yayımlanan “Kalanlar” adlı kitabında geçen şu sözleri çok önemlidir: “Olaylar ve düşünceler, kafamın içinde sürekli acılar olarak birikti.”(Özlü, 2016: 59) Depresif ve melankolik ruh hali, onun yaşadığı bütün olay ve düşünceleri kafasının içerisinde bir acı olarak anımsatır. Yazar, ölümüne kadar olan süre zarfında bu halinden kurtulamamış aksine bu duruma alışmayı yeğlemiştir.Leylâ Erbil'e yazdığı bir mektupta şu ifadeleri kullanır: “Hastalığın neden olduğu depresyon ve üzüntüleri yenmeye çalışıyorum. Zaman geçerse iyi olacak. Okuyorum yürüyüşe çıkıyorum. İstanbul'da sizinle olsam daha mutlu olurum, burada hep yalnızım. Yalnız olunca insan acı düşüncelere saplanıyor. Ama iyi olacağıma inancım büyük. Gözlerinizden öperim.”(Özlü- Erbil, 2016: 69) Leylâ Erbil'e yazdığı başka bir mektubunda da: “Ben zaten yeryüzünün neresini benimsedim ki?”(Özlü- Erbil, 2016: 52) sözyle topluma ve mekânlara ait olamama hissiyatını açıkça dile getirir.

Tezer Özlü'nün bu depresif halleri hastalığının yanında onu intihar etme düşüncesine kadar sürükler. Yazar defalarca ölümü bekleyecek,bu

halden kurtulamayacaktır: “İntihar girişiminde bulunduğu ve kendisine manik-depresif teşhisi konulduğu için beş yıl boyunca elektroşok tedavisi gören Tezer Özlü’nün çılgınlığı yaşamını ve yazdıklarını yönlendiren bir unsurdur.”(Yiğit Şerif, 2010: 39) Yazarın bir yerlerde sürekli intiharı düşlemesi eserlerini de etkilemiştir.

Tezer Özlü, döneminde “dostlarım” diye nitelendirdiği arkadaşlarıyla mektuplaşmalarda bulunur. Bu kişiler hastalığı döneminde onu yalnız bırakmayan Leylâ Erbil ve Ferit Edgü’dür. Ferit Edgü ile mektuplaşmaları, 1966 yılında başlayıp 1985 yılında sona erer. Kısa mektuplardan oluşan bu eser, Tezer Özlü’nün ilk mektubunda geçen bir cümleden adını alır: “Her Şeyin Sonundayım.” (Özlü-Edgü, 2016:12) Kitabının adından da anlaşılacağı gibi Özlü, bir travma içerisindedir. Yazarın, 1966 yılındahenüz 23 yaşındayken bu önemli kalemlerle (Ferit Edgü)yazışmaları başlar. İcini döktüğü bu mektuplarda, genç yaşta olmasına rağmen yaşamını sonlandırmışçasına cümleler sarf eder:

“Bu satırlar ben değil artık. Kafamdan geçenleri yazamam. Bir şey geçmiyor çünkü...”(Özlü-Edgü, 2016: 11)

“Yarın bütün gün trende gidecek olan sen misin? Nereye? Niçin? Yarın bütün gün büroda oturacak olan ben miyim? Neden? Niçin? Hiçbir yerde olmak istemiyorum ki. Belki de ben bugün ilk defa her şeyin sonundayım.” (Özlü-Edgü, 2016: 11-12)Yazar, yolun (hayatın) başlarında iken yolun sonunda olduğunu hisseder ve metninde de bunu hissettirir, sürekli sorular sorar: Nereye, niçin, neden... Tezer Özlü hayat yazgısını bu depresif halleriyle yoğunmuş, ruhsal sıkıntılarını daha genç yaşta belli etmiştir. Bu psikolojik bunalım, onu çok genç yaşta yakalar. Sigmund Freud’a göre melankolik insanlar bir şeyleri yitirdiklerini bilir ve bunun acısını çekerler. Ama neyi ve nasıl yitirdikleri konusunu ayrıntısıyla kestiremez, sadece bir şeylerin eksik, yarım olduğunu sezerler. (Teber, 2002: 53) Bu eksiklik ya da boşluk tamamlanmadığı başka bir deyişle bir şeyler yarım kaldığı sürece ruhsal bunalımlar ve korkular da devam edecektir. Tezer Özlü bu bağlamda mektubun devamında ise şu sözleri sarf eder: “Gene bir yığın günler geçip gidecek ve ben kendime, işte bugün ilk defa her şeyin sonundayım mı diyeceğim? Korkuyorum. Korkuyorum. Korkuyorum.” (Özlü-Edgü, 2016: 12) Yazar, gelecek olan günlerden de oldukça ümitsizdir. Aslında gelecek olan günlerin iyi ya da kötü olması Tezer Özlü için bir anlam ifade etmez.

Çünkü o, içinde dünya dolusu melankoliyle boğuşmaktadır.

Özlü'nün topluma olan mesafesi, en başta kendisine olan yabancılaşmasıyla başlar: “Hiç yemek yemedim bugün. Öyle sanıyorum ki artık hiç yemek yemeyeceğim. Uyumayacağım. Çünkü uyuyan ve yemek yiyen ben değilim. Ben beni bunaltıyor. Ben'in yazdığı bu satırlar canımı sıkıyor benim.” (Özlü-Edgü, 2016: 15) Tezer Özlü, bir başka beden ve bir başka ruhun içinden konuşuyormuş gibidir. Öyle ki ait olduğu beden ve ruh ondan çok fazla ötede bir başkasıdır sanki. Yazar bu yabancılaşma hissini zamanla topluma ve ait olduğu yeryüzüne mal eder. Yazarın yaşadığı depresif rahatsızlık zamanla mazoşist bir hastalığa da dönüşür. Bu durumdan zevk duymaya başladığını ise şu sözlerle açıklar: “Bu hafif depresyon halini sevmiyorum diyemem, zevk verici, keyif verici bir hastalık bu.” (Özlü-Edgü, 2016: 27) “Daha ay sonuna kadar klinikteyim. Burayı seviyorum. Bu yurdun en sessiz köşesi burası.” (Özlü-Edgü, 2016: 31) Çektiği acıdan ve bulunduğu mekândan zevk aldığını söyleyen Özlü, acı yerine neşe duymaktadır.

Tezer Özlü, kendi iç dünyası içerisinde hem melankoliye tutsak hem de özgür bir ruha sahiptir. Bu yüzden kendi dünyasında yaşamak, onu mutlu etmektedir: “Uzun süre kimseye bağlanmadan kendi özgürlüğüm içinde yaşayacağım...” (Özlü-Edgü, 2016: 37). Özlü, ölümüne birkaç yıl kala yazmış olduğu “Yaşamın Ucuna Yolculuk” kitabıyla ilgili mektubunda Ferit Edgü'ye şu sözleri söyler: “Dediğin gibi, kitap benim varoluşumun ucuna yolculuk. Belki bundan sonra ölümümün ucuna da yolculuk edebilirim.” (Özlü-Edgü, 2016: 45) Yazar ölümü hayatın bir dönemi, vazgeçilmez bir parçası olarak görür. 1984 yılına ait mektubunda geçen bu sözler ölümünden sadece iki yıl önce yazılmıştır. Özlü, mektuplarının bazı bölümlerinde de bir kopukluktan bahseder. Özellikle bu kopukluğu büyük harflerle yazarak vurgulamaya çalışır: “KOPUKLUK. YAŞAMDAN, İNSANLARDAN, GEÇMİŞTEN KOPUKLUK. Gelecekle de hiçbir ilgisizlik. Nerede olacağımı, hangi kentte oturacağımı, nereye gideceğimi hiç bilmiyorum. Şimdi burada durgunluktaım. Mutsuz değilim. Mutlu olmak ya da mutsuz olmak, bilmiyorum.” (Özlü-Edgü, 2016: 66) Vefat yılına yakın sarf ettiği bu sözler onun içini tamamen kaplayan elem duygusunun yarattığı bir buhran olarak da nitelendirilebilir. Mutluluk ya da hüznün onun için artık hiçbir anlam ifade etmemektedir.

Tezer Özlü'deki melankoli, koca bir boşluktur. Yazarın mutlu olmak ya da olmamak gibi bir talebi yoktur. Bu boşluk içinde her şeye yer vardır. Özellikle son zamanlarında mutlu olma talebi olmayan yazarın bir mektubunda belirttiği üzere mezarlıklar artık onun için huzur bulduğu bir mekân olmuştur: “Mezarlıklarda en büyük huzuru duyar oldum, fotoğrafta da belli oluyor, değil mi? Ölmek isteğim yok. Yaşama isteğim olmadığı gibi.” (Özlü-Edgü, 2016: 68)

Tezer Özlü kanser tedavisi gördüğü zamanlarda yaşadığı sıkıntılarda mektuplarında yer verir. Özellikle doktorlarıyla yaptığı konuşmalarda şu ifadeler dikkat çeker: “Bana bakın, beni bırakın, yaşadığım, yaşamak istediğim her şeyi yaşadım, ölümden de hiç korkmuyorum” dedim.” (Özlü-Edgü, 2016: 96)“...kendilerini kessinler, beni asla, öleceksem de ne nedenle öldüğümü bile bilmek istemiyorum, taş devri insanı gibi ölmek istiyorum, o da benim seçeneğim.” (Özlü-Edgü, 2016: 97) Ferit Edgü, yazışmalarda genellikle Tezer Özlü'ye yazın hayatıyla ilgili önerilerde bulunur ve Yaşamın Ucuna Yolculuk adlı eserinin isim babası olur. Tezer Özlü'nün kanser hastalığına yakalandığını öğrendiğinde ise ona şu şekilde bir cevap yazar: “Senin hastalığını bildirdiklerinde, bir de kendimi suçladım: Kitabına verdiğim adın uğursuzluğuna inanır gibi olmuştum. Bunları sana bildirmeden yeniden yazışmaya başlayamazdım seninle.” (Özlü-Edgü, 2016: 98) Yazar, göğüs kanseri tedavisi gördüğü zamanlarda sıkıntılı bölgeyi kesip almalarına dahi müsaade etmez. Yazdığı son mektupta Ferit Edgü'ye şu sözleri söyler: “İşte sevgili dostum, yeniden dünyaya geldim, yeniden alışmaya çalışıyorum.” (Özlü-Edgü, 2016: 103) Tezer Özlü yazdığı bu son mektuptan birkaç ay sonra hayata veda eder.

Sonuç

Melankoli, yoğun bunalım ve sıkıntının yarattığı psikolojik bir durumdur. Bu ruh hali zamanla insanlarda kendilerine karşı biryabancılaşma duygusu, ait olduğu toplumdan ve mekânlardan kaçış hissi uyandırır. Karamsarlık ve kederin ön plana çıktığı bu ruh halinde kişiler, sürekli olarak “ıstırap” ve “anlaşılamama” duygusuna kapılırlar. Tezer Özlü'de melankolik duygular içerisinde özgürlük savaşı vermiştir. Edebiyat onun için, toplumdan ve yaşamdan kaçıp sığındığı bir mekândır ve tedavi yöntemidir. Bu yüzden roman, hikâye, deneme ve mektuplarında bu kaçışı ve melankoli duygusunu

sürekli görmek mümkündür. İntihar teşebbüsleri olan ve depresif bir hayat yaşayan Tezer Özlü, özelde yazmış olduğu mektuplaşmalarında bile bu melankoli duygusundan vazgeçemez. Makaledeki alıntıların çoğu Her Şeyin Sonundayım adlı yazışmalardan alınsa da yer yer değinilen Tezer Özlü’den Leylâ Erbil’e Mektuplar, Yaşamın Ucuna Doğru Yolculuk ve Kalanlar adlı eserlerde de Tezer Özlü’nün melankolik ruh hallerine açık bir şekilde rastlanılır.

KAYNAKLAR

- AKYÜZ, K. (1995). Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri. İstanbul. İnkılâp Kitbevi.
- BANARLI, N. S. (2001). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. Cilt: 2. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- BÜYÜKGÖZE, S. (2010). “Modernliğin Sıkıntılarının Edebiyat Metinlerinde Biçimsel İfadeleri: Türkiyeli Kadın Yazarlar Merkezli Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÇELİKÖRS, S. (2019). Yaşamın Ucunda Bir Kadın: Tezer Özlü’de Franz Kafka İzlenimleri, Mavi Yeşil Dergisi, Sayı: 115, s.10-13.
- ERBİL, ÖZLÜ, L., T. (2016). Tezer Özlü’den Leylâ Erbil’e Mektuplar. İstanbul: YKY.
- FUAT, M. (1999). Ahmet Haşim. İstanbul: YKY.
- GÜMÜŞ, S. (2016). “Tezer Özlü’nün Eserlerine Bunalım Edebiyatının Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- GÜRGÖZ, N. (2010). “Tezer Özlü’nün Yapıtlarında Aşk-Özgürlük-Ölüm”, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- İŞİK, İ. (2002). Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi. Ankara: Elvan Yay.
- İBN-İ SİNA. (2014). Şifa Kitabı, (Haz: Kıvanç Kardeşler.), Ankara: Yason Yay.
- KARABULUT, M. (2015). Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin’in Şiirlerinde Melankoli, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/2, s. 507-520, Ankara.
- KARAKUŞ, A. (2009). “Modern Türk Şiirinde Hüzün ve Melâl”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- OSMANOĞLU, Ö. (2016). Hegel’den Marcuse’ye Yabancılaşma Olgusu, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:2, Sayı:3, s.65-92.
- ÖZLÜ, T. (2016). Yaşamın Ucuna Yolculuk. İstanbul: YKY.
- ÖZLÜ, T. (2016). Yeryüzüne Dayanabilmek İçin. İstanbul: YKY.
- ÖZLÜ, T. (2018). Kalanlar, İstanbul: YKY.

- ÖZLÜ, EDGÜ, T., F. (2016). “Her Şeyin Sonundayım” Tezer Özlü- Ferit Edgü Mektuplaşmaları. İstanbul: Sel Yay.
- USLU, A. (2017). Nalan Barbarosoğlu'nun Hikâyelerinde Biçim olarak Melankoli, Akademik Bakış Dergisi, Türk Dünyası, Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sayı 60, Kırgızistan.
- TANPINAR, A. (2012). 19. Asır Türk Edebiyatı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- TEBER, Serol. (2002). Aşyan'daki Kâhin, Tevfik Fikret'in Melankolik Dünyası, İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- TDK Yayınları. (2005). Türkçe Sözlük, Ankara.
- YAVUZ, H. (2015). “Mutti ile Hayalet”, Tezer Özlü'ye Armağan, (Haz.: Sezer Duru), İstanbul: YKY.
- YİĞİTBAŞ, M. (2013). Yeni Türk Edebiyatı Ders Notları.
- YİĞİT, N. Ş. (2010). “Tezer Özlü'nün Yaşamı, Yazınsal Kişiliği, Yapıtları ve Kurmaca Metinlerinde Cesare Pavese Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/tip>, Erişim Tarihi: 05.05.2019.
- (<http://ayrintidergi.com.tr/yas-ve-melankoli/>) (Erişim Tarihi:05.05.2019).